

sarju Francu Jožefu I.: Slava! Slava! Slava! Na to se je vršila slavnost po zgoraj navedem vzporedi, le pevskim točkam je dodala učiteljica Jelica Sadarjeva Adamičev samospev: »Tam na zelenem travniku leži junak mrtev«. Dopršeno petje, tožna melodija in časa primerno besedilo te pesmi je ganilo prisotne starše šolske mladine do solz. Lepo uspela slavnost se je zaključila z našo večnokrasno »Cesarsko pesmijo«. Naslednji teden so se pripravljale in pisale po razredih na slavnost se nanašajoče spisovne vaje in naloge.

Tretja mestna deška ljudska šola v Ljubljani je praznovala 67letni jubilej vladanja Njega Veličanstva presvetlega cesarja Franca Jožefa I. dne 2. decembra t. l. Zaradi pomanjkanja primerne prostora se je že dan poprej pojasnil s primernim nagovorom v posameznih razredih učencem pomen tega znamenitega dne, zlasti v letošnjem letu, pe se »Cesarska pesem« in druge patriotske pesmi ter obdarovali učenci v trajen spomin na redki jubilej z Adamičevu spevoigro »Slava cesarju Francu Jožefu I.« Pridnejši učenci so tudi proizvajali slavnosti primerne deklamacije, kakor: »Ob sedeminšestdesetletnici vladanja presvetlega cesarja Franca Jožefa I.«, »Ob nastopu vladanja«, »V dnevih bojov«, »Na boj«, »Prijetelj šole«, »Oče sirot« in »Pred Tabo letos zbrani«. — Na slavnostni dan se je udeležila šolska mladina z učitelji maše v frančiškanski cerkvi, pri kateri so peli učenci petega razreda, končno pa vsi skupaj prav navdušeno »Cesarsko pesem«. Ta dan je bil pouka prost.

Mestni deški licej v Ljubljani. Zaradi nedostatnih prostorov je slavil mestni deški licej 67letnico vladanja našega sivolasega in častitljivega cesarja Franca Jožefa I. preprosto, toda povsem presrečno. Na predan jubilej je strokovna učiteljica zgodovine v posameznih razredih liceja v vnesenem govoru slavila osebo našega vladarja in njegovo delovanje v blagor vseh podanikov ter slikala njega neprecenljiv pomen za Avstrijo in našo domovino zlasti v teh težkih časih. Učencem ljudske šole so pa učiteljice v svojih razredih posebno poudarjale nerazrušljive vezi, ki združujejo vse narode širne Avstrije v hvaležnosti in vdanosti z vladarjem in prestolom. Vsem učenkam se je pa polagalo na srce, da naj tudi nadalje vztrajajo v delu za našo hrabro armado, zbirajoč zanj zimska branila in darila, da tako dejansko kažejo svoja iskrena patriotska čustva ter naj se spominjajo z darovi tudi vdov in sirot za domovino padlih junakov. — Na dan jubileja samega se je zbral učiteljski zbor in vse učence v slavnostnem razpoloženju k slovesni službi božji v uršulinski cerkvi, da na vreden način proslavi ta velik praznik Avstrije. Prof. veronika Janko Mlakar je imel ob tej priliki globoko zamišljen in ganljiv cerkveni govor, s katerim je vzpodbujal učence, da si vzamejo stremenje in neumorno delovanje presvetlega vladarja za najboljši vzor svojega življenja. »Bog ohrani, Bog obvari nam cesarja, Avstrijo!« naj nam ne bodi samo izraz dinastičnega čuta, ampak iz srca prihajajoča iskrena molitev za srečo in blagor Avstrije in njenega vladarja. Temu govoru je sledila sv. maša, po kateri se je s »Cesarsko pesmijo« zaključila ta pomembna slavnost.

Tržaški Slovenci in 67letnica cesarjevega vladanja. Iz Trsta nam pišejo: 2. dan decembra, ko se je dopolnilo 67 let, kar je naš vladar zasedel prestol svojih pradedov, je bil za Trst velik praznik, in vse tržaško prebivalstvo je teknovalo med seboj, kako bi čim svečaneje praznovalo ta častitljivi jubilej. Samo ob sebi je razumljivo, da v tej tekmi nismo hoteli zaostajati tudi mi tržaški Slovenci. Storili smo vse, kar je bilo v naših skromnih močeh, da smo donesli tudi naš prispevek k skupnemu namenu. Ker je bilo za večer 2. decembra določenih že več drugih prireditvev, si je izbrala naša ženska podružnica Družbe sv. Cirila in Metoda za svojo prireditev predvečer tega praznika, torej 1. decembra. Priprave so bile skromne; zakaj večina naših najboljših moči se bije za čast in obrambo domovine na vseh možgih bojiščih. Na odrasle torej nismo mogli računati: ostala pa nam je naša mladina, in ravno mladina je tista, ki more dati tak prireditvi najidealnejši značaj. Proslavili smo torej preteklost s svojo bodočnostjo, s svojimi upi in nadejami. Velika dvorana v »Narodnem domu« je bila okrašena s cesarskimi in avstrijskimi barvami, zunaj na palači pa je pozdravljala goste tudi naša slovenska trobojnica. Že zdavnaj pred napovedanim časom so začele prihajati naše množice, da je bila dvorana kmalu napolnjena do zadnjega kotička. Spodaj v veži so pričakovali visokih gostov naši poslanci in pa podružnični odbor. Našemu vabilu se je prijazno

odzval namestnik baron Fries-Skene z gosposoprog, tržaški škof mnsgr. dr. Karlin, mestni poveljnik generalni major pl. Wasserthal, ces. komisar pl. Krekich-Strassoldo z gosposoprog in več drugih odličnjakov. Navzočih je bilo tudi posebno veliko število častnikov. Obema visokima damama so deklice naših slovenskih šol s kratkim nagovorom izročile lepa cvetična šopka. Ob zvokih »Cesarske pesmi« so visoki gostje stopili v zanje pripravljeno ložo in so ostali med nami vse do konca vzporeda. Po kratkem nagovoru, ki ga je govorila učenka naše šole, se je pokazala na odru krasna živa slika: Slovenci se klanjajo svojemu vladarju. Cesarjev kip sredi zelenja, pred njim slovenska trobojnica, vsenaokolo pa naša slovenska deca v slovenskih narodnih nošah. Občinstvo je navdušeno ploskalo, prvi pa je pričel namestnik sam. Druga točka vzporeda so bile naše slovenske in pa hrvatske narodne pesmi, ki jih je pel dvoglasni dekliski zbor naših C. M. D. šol. »Škrjanček poje, žvrgoli«, »Barčica«, »Gozdič je že zelen«, potem pa »Tamburica«, »Bojna truba«, »Vrbniče nad morem«, »Lepa naša domovina« in »Još Hrvatska«. — Visoki gostje so naravnost navdušeno ploskali tem našim pesemcam: milina naše narodne pesmi je zopet enkrat zmogovito obvladala človeška srca. Ko je ob prvih zvokih »Lepe naše domovine« završalo po dvorani viharno odobravanje, ki so se ga s pravo vneto udeleževali tudi naši visoki gostje, se je marsikomu v dvorani zalesketala solza radosti v očesu. — Končno točko vzporeda je tvorila spevoigra »Habsburški rod«, ki so jo izvajali dečki in deklice naših šol. Skladba, ki opeva najznačilnejše dogodke iz zgodovine naše vladarske hiše, je prav ljubka stvar. Menjajo se dvoglasni zbori s sopranskimi in altskimi samospevi, in ta mnogolčnost z vpletenimi deklamacijami in dogodke pojasnjujočimi skioptičnimi slikami naravnost priporoča skladbo za take prilike. Izvajali so jo pa tudi res tako izborna, da so v polni meri zaslužili obilo pohval občinstva. S »Cesarsko pesmijo«, ki jo je pel isti zbor, se je zaključila slavnost. Z očitnim zadovoljstvom so i naši visoki gostje i občinstvo zapuščali dvorano, kjer smo tržaški Slovenci pokazali zopet enkrat, da v naših prsih bije srce slejkoprej neomajno za našo sveto domovinsko stvar. Tam zunaj na bojnih poljanah se bijejo s sovragom naši bratje, naši sinovi, naši očetje, mi pa, ki smo ostali tu ob obali naše sinje Adrije, mi, naše žensstvo, naša deca pa polagamo na oltar naše skupne velike domovine Avstrije vse, kar le moremo utrpeti v sedanjih težkih časih, da vsaj kolikortoliko ublažimo muke in trpljenje tistih, ki prelivajo svojo kri za nas, za našo domovino, za našega cesarja. Tak prinos bodo tudi lepi dohodki naše prireditve, h katerim je prispeval tudi gospod namestnik z znatno vsoto 300 K. Hvala njemu in vsem drugim, ki so nam tako pripomogli, da smo mogli tako častno proslaviti cesarjev dan! — Za popolni uspeh te prireditve gre priznanje in zahvala našim tržaškim tovarišem Karlu M a h k o t i, Cirilu Petrovcu in Avgustu Waschtetu.

✠ Milan Pejnović.

»Hrvatski Učiteljski Dom« v Zagrebu piše o pokojnem našem prijatelju in tovarišu:

U kasno jesenje poslijepodne, dok je iza sivih oblaka sakriveno Sunce izmučeno zemlju darivalo posljednjim staračkim cjelovima, dok su njegovi izbljedjeli traci umorni padali na požučelo lišće i opustjele grmове, na posljedne jesensko cvijeće bez mirisa i zablacene putove mirogojske, ispratimo teško ojadene duše do posljednjega zemaljskog zakloništa hrvatskoga narodnog učitelja Milana Pejnovića.

Tamo na mirogojskim putovima, na nijemim svjedocima prepačenih bolova, što kidaju dušu ljudsku u času rastanja s najljepšim nadama, zadržalo je mnogo srce učiteljsko, jer nam prerano utru jedno drago i jasno svijetlo, što je crplo svijetlost svoju za pokazivanje sigurnih putova u školsko-pedagoškom i staleškom djelovanju iz čista vrela, iz srca, koje je od prirode za ljubav jaku i izdržljivo sazđano bilo i koje se čitavom snagom svojom privlači uz ono, što mi narodnim nazivamo i uz rad namijenjen izgrađivanju intelektualne snage i radne sposobnosti budućega našeg čovjeka.

Uz ono, što je tisoće i tisoće duša ljudskih vodilo i upravljalo u dnevnoj borbi životnoj, uz ono, što se kroz stoljeća u krvavim borbama za život narodni kao i u svakidašnjem radu i blagdanskim dokonici izgrađivalo, te stvaralo duh, ka-

rakter i snagu naroda, privla se ljepoti i istini nada sve prionjiva duša mladoga hrvatskog učitelja Milana Pejnovića. Iz toga nepresušivog vrela crpla je ona jake poticaje i bogatu gradu za sve one lijepe i s velikom pomnjivošću izrađivane radove u knjizi našoj pedagoškoj, kojima se naše učiteljstvo radovalo kao blagdanskim darovima, s kojima se ono izdašno u svom radu pomagalo i s kojima se ono s punim pravom ponosi. Duh njegov jednako se jačao, razvijao i stvarao na tom za narodnoga radnika najsvetijem i najkorisnijem vrelu za dakovanja njegova kao i poslije, kad je na žalu našega mora u prvim danima svoga učiteljovanja čarolnim prutičem budio mlade primorske duše i pozivao na svijetle proplanke prvoga spoznavanja života, ili kad je na širokoj podravskoj ravni na malenoj seoskoj kućici dugo u noć jedan osvjetljeni prozorčić skrivao jednu tajnu čistiju od biseru, tajnu jedne učiteljske duše, koja se u kasno doba predavala radu oko pridizanja svojih drugova po zvanju, ili kad je poslije u glavnom gradu svoje mile domovine posvetio čitavu snagu svoga srca i uma uzgajanju učitelja narodnih.

Upravo u tom nastojanju oko uzgajanja narodnih učitelja zadesio je i njega i nas težak udarac nemilosrdne sudbine, koja ne pita, što je dobro i plemenito, koja ne bira, već obara bez milosrda i razmišljanja slijepo sve, što na svome vječnome putovanju susreće. Zahvatila ga gvozdenom rukom teška bolest i počela mu kidati životnu snagu i ne gledajući, kako naša lica postaju kraj toga njezina nemilosrdnoga posla ozbiljna pa zabrinuta i ne mareći za naše uzdisanje pri razmišljanju o njezinoj nepravdi. Ne najavivši se nikomu došla je potajno i započela svoj razorni posao, a svršivši ga otišla je ostavivši nam izmučeno mrtvo tijelo, ostavivši nam u srcu tešku bol.

Čisti poput kapljica jutarnje rose milovane pomladenim sunčanim sjajem u proljetnom jutru blistaju na rudinama naše pedagoške knjige radovi Milana Pejnovića, koje nam je ostavio i na utjehu i na žalost našu. Na utjehu, što će nam u radu napomoć biti i što će nas upućivati, kako treba da se radi, a na žalost, jer nam ona jasno kazuju, koliko smo izgubili preranom smrću njegovom. Veliko blago, što je imalo da padne u krilo narodne prosvjete naše, pokopano je u carstvu, odakle k nama ništa ne prodire, kamo polazi svaki dan tisuće najljepših nada neispunjenih, a odakle se ništa više ne vraća.

I naše lijepe nade odoše tamo u to kobno cerstvo jednog kasnoga jesenjeg popodneva, dok je iza sivih oblaka sakriveno Sunce izmučeno zemlju darivalo posljednjim staračkim cjelovima, dok su njegovi traci umorni padali na požučelo lišće i opustjele grmове, na posljednje jesensko cvijeće bez mirisa i zablacene putove mirogojske...

Dne 28. listopada o. g. u 4 sata poslije podne pokopan je na centralnom zagrebačkom groblju profesor i bivši upravitelj kr. muške učiteljske škole Milan Pejnović u 40. godini života.

Kratko je vrijeme pokojnikova života i rada, no u to kratko vrijeme učinio je vrlo mnogo, a sve ono, što je izveo, pripada u radove prve vrste, među najbolje, što imamo. Među pučkim učiteljstvom i mladeži, kojoj je sve svoje krasne sposobnosti posvetio i upravo žrtvovao, bio je visoko cijenjen. Njegova naklonost radu razvila se upravo u strast, kojoj se nije mogao oteti ni u časovima, kad je već teška bolest gotovo dokrajica iscrplila njegovu tjelesnu snagu. Njegovo jasno i duboko shvaćanje pedagoškoga rada i književnog i praktičnog u samoj školi svakoga je, tko se ma i malo za nj interesirao, upravo fasciniralo, jer je jasnoću umne sposobnosti pokojnikove podgrijavao srce, naime velika ljubav za dijete i za posao oko njegova duševnog razvitka.

Njegov je rad poradi toga bio na svakome mjestu osobito cijenjen. Učiteljstvo i staratelji za narodno uzgajanje na najvišem mjestu povjeravali su mu najteže poslove, koje je on radio savjesno i spremno izgrađujući i najmanju sitnicu s najvećom pažnjom. Upravo u tom je i bila njegova snaga, što je ono, preko čega su drugi lakoumno prelazili, znao istaći i pomnjivo izdjelati poput onih zlatara umjetnika dubrovačkih, koji su u svojim radovima i najsitnijim, profanom oku i nezamjetljivim dijelovima radnje, priklanjali najveću pažnju.

U »Hrvatskom pedagoško-književnom zboru« bio je svojim radom već kao dak zagrebačke učiteljske škole poznat. Saradivao je u »Smilju«, a u »Napretku« priopćene su nekolike njegove radnje iz područja praktične pedagogije. Već taj rad tako je pomnjiv i potpunom duševnom energijom izrađen, da se u njemu ja-

sno opažaju crte budućega rada, premda su to bili tek prvi pokušaji—koji obično u drugim zgodama vrlo blijedo ili nikako prikazuju piščevu fizionomiju. U crticama iz prirode pripoćenima u »Smilju« izbija jasno budući metodičar za nauke iz prirode, a iz članaka u »Napretku« vidi se sigurnost u metodičkom obradivanju predmeta za pučku školu, koja se poslije do bogate rutine i upravo osebnosti razvila. A u svem opet očituje se ljubav za čistoću i lijepu formu jezika narodnjega. Ti prvi koraci pokojnikovi u pedagoški književni svijet tako su sigurni i osnovani na savjesnom proučavanju predmeta, da su sasvim ozbiljno stali uz bok radovima i starijih i prokušanih radenika na tome području.

Za vrijeme svoga učiteljovanja ubrzo je postao jedan od najagilnijih i najprivrženijih radenika »Hrv. pedagoško-književnoga zbora«, jer je zadatke i ciljeve učiteljskih institucija kao mlad čovjek shvaćao s najvećom ozbiljnošću i sav im se predao. Mnogu stranu časopisa, što ih izdaje »Hrv. pedagoško-književni zbor«, ispislao je njegovo pero, a mnogu je knjigu uredio, naročito pak »Pedagogijsku enciklopediju« s takvom pažnjom, s takvom rigoroznošću, kakve ne ćemo naći lako kod ljudi, kojima su povjereni redaktorski poslovi. Može se reći, da je bio više negoli redaktor, jer je u tom upravo stvarao nastojeći, da s jezične, a često i materijalne strane tude radnje dotjera i usavrši. No nesamo kao književni radnik i urednik, već i kao savjetnik bio je u »Hrv. pedagoško-književnom zboru« od izdašne pomoći, pa nema valjda djela za posljednih godina u toj instituciji, u kom se nije očitovao njegova pronicavost, kojemu nije bilo na koji način podao nešto od svoga jakog duha. Radi tih njegovih velikih sposobnosti, radi jasna shvaćanja ciljeva i zadataka, pa radi privrženosti i ljubavi za napredak pedagoške knjige bio je izabran pred tri godine za predsjednika »Hrv. pedagoško-književnoga zbora«, a vršeći dužnosti predsjednika zatekla ga i prerana smrt, koja je toj našoj učiteljskoj instituciji otela neprocjenjivo dobro.

I »Savezu hrv. učiteljskih društava« priklonio je od početka svoga učiteljovanja svoju umnu pomoć u velikoj mjeri. U najtežim situacijama njegova je misao krčila putove i izvodila na čistac, pa premda je bio jedan od najmladih članova središnjega odbora, njegova je riječ vrijedila na prvome mjestu. Poznate su njegove peticije za uređenje materijalnoga stanja učiteljstva, koje ne dokazuju samo, da je požrtvovno i s dubokom odanošću radio za interese učiteljskoga staleža, već služe i služiti će s formalne i materijalne strane svoje kao uzori za radnje te vrste.

Kao učitelj u školi, kao književni radnik, kao član učiteljskih institucija ostao će uzor svakomu, tko se učiteljskomu staležu posveti i tko prione jače uz posao, što mu ga dužnost nalaže, pa zato mu topla hvala i vječna slava!

50% stanovanjske doklade ljubljanskemu učiteljstvu.

Ljubljansko učiteljsko društvo je poslalo deželnomu odboru to-le prošnje:

Vesleslavni deželni odbor!

Draginja je, neznosna draginja, ki na ljubljansko učiteljstvo, ki še nima 50% stanovanjske doklade neusmiljeno pritiska. Vsi prizadeti učitelji so oženjeni in imajo po štiri do šest otrok. Vsi ti učitelji imajo dobro službeno kvalifikacijo. Šest izmed teh — in sicer: Al. Novak, Karel Wider, Al. Potočnik, Andr. Rapč, Fr. Marolt in Ivan Mlakar — je bilo potrjenih za črnovojniško službo, ki so pripravljene, dati življenje za cesarja in domovino. Zopet drugi, ki še nimajo 50% stanovanjske doklade, imajo pa sinove-vojake, in sicer: Jakob Dimnik 3, Luka Jelenc 1, Vendelin Sadar 1, Juraj Režek 1, Fran Marolt 2, Janko Likar 2 in Fran Gärtner 2. Vsi opravljajo veštino svoje patriotske in stanovske dolžnosti, in vseh teh domoljubje je izpričano v dejanjih.

Z ozirom na ta dejstva se usoja vdano podpisani predsednik Ljubljanskega učiteljskega društva najponižneje prositi:

Vesleslavni deželni odbor vojvodine Kranjske blagovolji posplošiti 50% stanovanjske doklade in jih podeliti tudi onemu delu ljubljanskega učiteljstva, ki dozda je nima teh doklad.

Ljubljana, 24. avgusta 1915.

Za Ljubljansko učiteljsko društvo:

Jakob Dimnik,
t. č. predsednik.